

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifidelium

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De nouem peccatis alienis:

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

¶ Virtutes quales nolunt concupiscere nec vel
le concupiscit ab alijs. tamen volunt agere
die festum in reliquijs nociuaz et turpiu cogi-
tationu: quod tamen nimis est periculosum:
quod facillime ex hoc peccatum mortale incur-
rit: ut probat Jacobus in canonica sua cum de
Concupiscentia id est interior animi dele-
ctatio cum conceperit: sub audiendo con-
sensum rationis: parit peccatum mortale.
Sciendum secundum Gregorium. quod humana tem-
peratio perficitur in tribus. scilicet suggestioe.
delectatione et consensu. Si enim sug-
gestio inducat passionem que est subtile
motus cogitantis seu delectantis in re
cogitate: sic est veniale peccatum. Si au-
tem suggestio inducat passionem que est
quedam anime formalis deliberatio: tunc
aut non esse sentitur delectatio in tali co-
gitatione: et sic vel non est peccatum vel
solum veniale. Aut sentitur delectatio in
cogitando: et hoc dupliciter. aut tunc deli-
beratio rationis non consentit in dele-
ctationem: et sic est adhuc veniale. aut con-
sentit: et sic est peccatum mortale: siue con-
sentiat in delectationem interioris actus:
siue consentiat in ipsum opus. Cuius ratio
est: quia non solum consensus verus
puta cum quis consentit in opus: est pec-
catum mortale. sed etiam interpretatiuus
ut cum quis consentit in solum delectatio-
nem interiorem: non autem in opus. Et
hoc habet veritatem si delectatio cadat
super obiectum includens in se deformati-
tatem ad rectam rationem. Si autem quis
non delectetur in delectatione turpi: puta
si alicui placeat cogitare de specie alicuius
mulieris pulchre absque ista deformati-
tate concurrente: sic consensus in talem dele-
ctationem non erit peccatum mortale sed
potius veniale.

Explicit tractatus de decem preceptis.

Incipit tractatus De nouem peccatis alienis

Nouem sunt peccata aliena
quorum si peccator aliquis
in morte vno deprehensus
fuerit sic damnatur ac si ip-
so. Licet hoc nobis vide-
atur mirabile quod homo damnatur pro alie-
nis sicut pro proprijs. Ideo omnes sol-
licite discite nouem esse genera hominum
que breuiter dicam qui dantur pro alie-
nis peccatis secundum quod sunt nouem peccata aliena.
**Primum est iussio scilicet cum quis iubet al-
terum peccare. Verbi gratia. Dominus qui ius-
bet famulum. vel pater qui iubet filium. et do-
mina que iubet ancilla hec facere que sunt
contra charitatem dei et proximi. sicut rusti-
ci qui iubet suos famulos danna inferre. pro-
ximis cum pecoribus suis in gramini-
bus vel in segetibus: vel domina qui iubet ancillam ad pro-
terum alterum ire et ibi gramina alteri recipere:
quod tamen bene cognoscit esse contra voluntatem
illi cui est preceptum. Et si nisi vnum pannum
plenum gramini-
bus ancilla ex iussu domine
cepisset: domina obligat ad restitutionem. Item
mechanici in ciuitatibus qui iubet suos fa-
mulos infideliter laborare sua artificia.
Item panifices qui iubent panem nimis
excessiue laniare extrahere. Item capto-
nes qui iubent famulos mensuram cum vino non
bene implere. Item patres qui iubent
filios et filias fornicare: et sic de alijs. Quod
quicquid iussisti quod est contra chari-
tatem dei et proximi in istis reus es. et danna-
beris cum illis qui hoc ex iussu tuo pro-
petrauerunt. Unde Sapientia 18. Simili-
ter pena seruus cum domino afflictus est
imo quandoque iubentes plus peccant quam
facientes. Herodes enim non decollauit
Ioannem. tamen ita reus est tanquam
cum propria manu fecisset. Et hoc quare
quia iussit. Similiter pylatus qui non
crucifixit christum propria manu: sed milites sui**

De peccatis

et iussu suo. Nabuchodonosor. Volifer
nem predari iussit. Antioch⁹ iussit q^d le
ges non seruari deberent quod fuit con
tra deum: et multi alij qui hoc iusserit fie
ri quod est contra deum. Et hi omnes et
psiles dānati sūt et dānabunt. Et sicut
iste bon⁹ hō qⁱ iubet bonū fieri saluabit:
ita qⁱ malū iubet operari dānabit. Sed
vix tales tenent ad restitudoē. Rūdeo
qⁱ sic: q^uā pbabilē q^uis credit ex sua iussio
ne secutā esse ablatōem: v^t noie suo fa
ctā ratā habuit: alias n̄. **B C S** cōz
pctm̄ alienū ē psiliū. Quicūq^{ue} q^uis altē ma
lū consiliū siue suo superiori: siue pari: si
ue suo inferiori vel alio mō cuiq^{ue} q^uis. dā
nabit cū illo qⁱ ope pfect. Unde peccant
malī consiliarij dñoz: qui suadent guer
ras: rapinas: exactōes: et alij qⁱ suadent
fornicationes et furtā v^t h mōi. Et q^uan
q^uis dat consiliū vⁿ dānū. p̄m̄is infertur
vt telonea noua institueret: v^t antiq^{ue} telo
nea aggrauare v^t augmentare et etiā cen
sum paupm̄ aggrauare. Item qⁱ in ciui
tate dant psiliū ad nouas institutioē
in dānū paupm̄ et cōtatis: tales rei erūt
oim̄ peccatoz illoz qⁱ a cōsilio eoz perpe
trata sūt v^t p̄perabunt vsq^{ue} ad nouissi
mū diē. si sic decedūt. Ergo q^uilibet sibi ca
uere debet a consilio et doctria mala: q^u
talis corā dō homicida reputabit. **Uñ**
Aug⁹ sup Joannē. Homicida diabolo
lus dicitur: non q^uo gladio accinctus nec ferro
armatus accedat ad hominem: s^{ed} q^uo malū p̄
bū seminavit. Noli q^u te putare nō esse
homicidā quando fratri tuo mala per
suades. Item malī consiliarij sunt sicut di
aboli qui semp malū suadent: sed q^u sūt
eis siles in culpa: consequēs est q^u erunt
eis siles in pena. Sed quia boni psilia
rij sunt sicut angeli dei qui semp suadēt
homini quod bonū et salubre est et ea qⁱ
sunt pacis: sic et boni consiliarij faciūt. et
ideo merito cum angelis gloriāz eternā
possidebunt. Item malī consiliarij sunt
filij cayphe: qui dedit consiliū vt xps oc
cideretur. Unde o xpiane si consilis q^u

aliquis dānificet. p̄ximū suū in rebz q^u
alias non fecisset: tu teneris ad plenam
restitutōem: etiā si inde nunquāz aliq^u
emolumentū habuisti. Item si consulis
vt quis peccaret mortaliter. s. fornicādo
vel decipiendov^t furādoz h mōi. tene
ris satisfacere: quasi hoc ipm̄ p̄c̄m ope
p̄perasses. Item tu vetula si suades ali
cuiq^{ue} gini fornicari. oim̄ p̄c̄oz ita rea es
sicut ipa fecisses. **L C** Item si suades
iniusta plia: iniustas guerras et h mōi:
oim̄ maloz qⁱ ibi sūt re^{es}: et cōsiliū tuū
sup tereueret. **Uñ** dicit **Eccl̄i. 27.** Faciē
ti consiliū neq^uissimū sup ipm̄ deuoluet.
Uñ **Job. 18.** Precipitabit eū psiliū su
um. Sciendū q^u malī psiliarij vt cōmu
niter turpi morte moriunt. Exempluz
de Aman Hester. 7. qui fuit suspēsus
ad patibulū q^uo p̄parauit Har docheo
Item patet de principibus qui dederūt
consiliū contra Danielē vt mitteretur in
lacū leonū. Qui postmodū p se fuerunt
in lacū missi: et sic a leonib⁹ deuorati: vt
h̄ Daniel. 6. Item p̄ hoc in achitophel
qui dedit malū consiliū contra dauid et
postmodū seipm̄ suspēdit: vt habet. ij.
Regū. 17. Ideo sollicitate cauēdum est
vnicuiq^{ue} a malo consilio. Quia vt fre
quenter malū cōsiliū sup ipm̄ deuoluet
Exemplū. Tempe p̄secutōis fidei chri
stiane fuit quidam cōsiliarius puerus:
qⁱ cōsuluīt p̄fecto vt faceret fieri thauruz
eneū. et in medio lateris ipsius thauri fa
cerz magnū foramē cū optorio cū qⁱ clau
deret. et sic christianos intro poneret. et
ignē subrus thauruz sup poneret. Et sic a
christianis mirabiles et lamētabiles vo
ces audiret: cū ab igne calore torq^uerēt.
Quod p̄fect⁹ volēs experiri: cōsiliarium
eūdem p̄mitus intro posuit. Et sic scōz
dictū **Eccl̄i. 27.** Facienti consiliū nequif
simū sup ipm̄ deuolutū ē. **D C** Ter
tium p̄c̄m alienū ē psensus. videlz cū q^u
ex corde diligit malū q^uo alter facit. imo
et fouet. et tales digni sūt morte. q^u nullū
placē debet illud q^uo dō maxime displic

et. hoc est peccatum et iniusticia. Quia
 o christiane hoc deus meruit apud te q
 debeas dolere de malo qd fit dño tuo.
 Et ideo cū gaudes de quo dolē debēs
 nō es verus amicus dei. et ideo dānabe
 ris cū consentis et cōgaudes malefaciēti
 bus. ergo si nō iussisti nec cōsuluisti. Et so
 lum consensisti ad mala faciēda que sine
 tuo consensu nō fuissent ppetrata: reus
 eris oīm factorū illoz maloz. et dānabe
 ris cū malefaciētibz. **Uñ ad Roma. i.**
Digni sunt morte nō solum q faciūt. s
etia qui consentiūt malefaciētibz. **Ter**
bi grā. tu nō velles aliqūe ludere nec cō
sulis. s solummodo p̄sentis: in hoc re
eris. Sicut pater et mater nō iubēt filiū
vel filiā chorizare. s p̄sentiant: in hoc rei
erunt. et sic de alijs. Ergo qcumqz p̄est
alicui ciuitati: licet nō iubeat malefacē:
nec p̄sular: s p̄sentit malefaciētibz et p
mittit fieri mala. siue hoc fiat p̄pter tpa
le lucrū: vel p̄pter fauorem vel timorem
humanū: reus erit oīm maloz q sub do
mino suo fiunt. Uñ Sap. vi. Iudici
um durissimum fiet his q p̄sunt. Hoc
aduertere deberēt q lusores fouent in ci
uitatibz vñ in domibz suis eos ludē per
mittunt. et sic de alijs malis q sine p̄sen
su eozū non p̄nt fieri. Et Quartū
peccatū alienoz est: adulatio. Et in hoc
rei sunt isti q peccata p̄mendāt in hoibz
qui male faciūt p quo damnabunt. Nā
q ita laudant et adulant malefaciētibz
ita rei sunt quodāmodo vt illi q faciūt
peccm Nā cū aliqs peccat increpari et nō
laudari debet. Ideo iā p̄pter adurato
res et laudatores peccoz mali p̄fortātur
in malicijs. et p̄pter derisionē bonoz ali
qui hoies verecūdanf bñfacē: qd est mi
serabile audire. et ideo tales p̄ciāpes stz
oīm maloz istoz. nā puerunt ordinem
recte rōis in hoc q laudāt illud qd rep̄
hēsbile et illicitū est. et vituperāt et subsā
nant illud qd salubre et laudabile ē. Et
p̄pterea tales aduratores sunt maledic
ti. Ideo habet Esaie. y. Ne q dicatis

bonū malū: et malū bonum: ponētes te
 nebras in lucē: amarū in dulce. dulce in
 amarū. Quare putatis q iā tam femi
 ne q̄ viri: tot iā habeant peccata: etiam
 nesciēter qz laudant in his q faciūt. et iō
 nō cognoscunt se esse peccōres sicut corā
 deo sunt: et ita decipiunt. **Uñ Esa. ix.**
Et erūt q beatificāt et qui beatificantur
p̄cipitāt. Uñ etiā Seneca. Malū ho
minē blande loquētem agnosce tuū laq̄
um esse. habet em suū venenū blāda lo
cutio. Ideo nolite laudare malū et derē
dere bonū. qz hoc est vñ de summis pe
riculis in eccia dei. Uñ Aug. sup ps.
Duo sunt grā p̄secutorum. s. vitupantē
um: et adulantū. s. plus p̄sequimur ligua
adulatoris q̄ manu p̄sequētis. Uñ etē
am Hiero. sup ps. Nihil est qd tā facē
le corrūpit mētes hoim sicut adulatio.
Plus em nocet ligua adulatoris q̄ glz
dūs p̄secutoris. Hoc cognosci p̄t ex eo
q adultores ligant hoies in peccatis
Uñ Aug. Adulantū lingue ligāt ho
minem in peccatis. delectāt em ea face
re in quibz non solū nō metuit rep̄hēsoz
s etiam laudat opator Item tales adu
latores ponūt et cōsumunt puluillū sub
capite iacentis in peccatis Uñ Ezech.
xij. Ne qui p̄sumūt puluillos etc. Su
p quo v̄bo dicit Greg. sup ezech. omel
ix. Quis male agentibz adulat puluil
lum sub capite iacētis ponit. vt qui cor
ripi ex culpa debuerat: in ea fulcat lau
dibus quiescat. Et Sequitur vidē quō
malū in malicijs suis laudant et virtuosē
in virtutibus suis irrident. Pro quo sci
endū q vicia p̄ adultores acq̄sierūt si
bi virtutū noīa. nā supbia edificioz. ve
stium. anguloz. calceoz. et oīm exterior
gestozū ab ipsis honestas est nūcupata
vt dicēdo. q̄ bñ decorat te ista tunica vñ
ista vestis: q̄ pulchra es in facie. q̄ bñ
decorat te illd peplū. q̄ pulchre incedis
et sic de alijs. Et in hoc q imitant lucife
rū in supbia extollēdo se sup alios: in h
p̄mendāt: qd c̄yalde nociū et rep̄hēsbī

De peccatis

le. qz xps dicit in euāgelio. Qui se hūll
 ar zc scōo auaricia noīaf puidētiave
 cū q̄s die noctuqz oīb; virib; laborat p
 acq̄sitione rerū tpaliū. siue iuste. siue iniu
 ste vl' q̄cunqz mō potest. siue sit cū dō vl'
 p̄tra deū minime curās. oēm sollicitudi
 nē suā adhibēs q̄no possit tpalia cōgre
 gare: z cū tāta auaritate q̄ nūqz et; sati
 atur. Et in h' cōpar' inferno: **U**n' aug?
 ad q̄ndā comitē. Inferno auar' ē silis.
 Infern' ei q̄ntoscūqz deuorauerit: nūqz
 dicit satis ē. Sic z si oēs thesauri p̄flu
 xerit in auariū. z tal' ab adulatorib; nō
 minaf auar': h' puid'. **T**ertio disso
 lutio socialis: iocūditas ē noīata. vt cuz
 quis p̄tingit se alijs indifferēter siue i bo
 nis siue in mal'. siue i licitis siue illicitis.
Sicut i corizando. salrādo. in ludēdoz
 sic ē alijs. Et tal' ab adulatorib; nō noīaf
 dissolutus: h' social' siue soci'. i. gesellig.
Et tal' q̄ sic se p̄format malis i illicitis.
 postmodū habebit societate dēmonū et
 oīm dānatoz. z carebit societatez dei et
 oīm electoū. **Q**uarto astucia ab ip
 sis adulatorib; prudētia noīaf. vt cum
 q̄s ē astur'. i. hynderlistig. i. mercātis:
 z i alijs suis negocijs. et lucraf mētiēdo
 z decipiēdo z defraudando homines
 z trufando p̄rios. **Q**ui nouas adinuē
 rōes iuenit vt sic p̄rios decipe possz. ta
 les ab adulatorib; hui' mūdi prudētes
 noīant. **U**n' Lu. 16. Filij hui' secl'i pru
 dētiores sūt filijs lucis i gnatione sua.
Quinto laxa p̄scia libertas aī noīaf
 vt cū q̄s sine timoē dē uiuit: n̄hil timēs
 nec curās deū i cogitatōib;. locutōib;. z
 opib;: h' sine oī timore dī peccat. z q̄ de
 lectabilia sūt carni p̄perat. Et tal' letus
 ab adulatorib; noīaf. **D**e q̄bus dē dñs
 Lu. vi. **N**evobis qui nunc ridetis. zc.
Sexto garzilitas affabilitas noīaf
 vt cū q̄s est garzulosus. i. claffig. siue vir
 siue mulier scurilia p̄ba p̄ferēs: non cur
 rādo vtrū deū offēdat i hoc. tales nomi
 nant solactosi. i. kurtzvilig. In quo ali
 qui multū delinquūt. scilz. p̄citando bo

mines annos ad iracundiā z impatiē
 tiam z ad blasphemā: q̄ als ex natura
 et ex senio mirabiles z impatiētes sunt.
Et quicqd' tales sic peccant redūdat in
 eos q̄ eos p̄citauerūt. **S** **S**equitur
 videre q̄no p̄tutes z virtuosī irridentur
 et p̄mo cum q̄s est abstīnēs z vult parce
 viuere z tm̄ in necarijs contētus ē: ta
 lis abstīnētia auaricia siue p̄ctas nosa
 tur. q̄si nō audeat vti de bonis sibi con
 cessis. cū tamē talis nō p̄pter p̄ctatē dī
 mittit: h' qz scit redditurū se esse rōem de
 oibus creaturis q̄no vsus sit: ideo abstī
 nens viuūt. **S** **S**ecundo si humilitatē dī
 ligūt exēplo christi q̄ dicit. **D**iscite a me
 qz mitis sum z humilis corde. z humilita
 tatem studet seruare in verbis z factis z
 nitit scandalū cauere: timēs illud dicitū
 christi. **M**atth. xvij. **V**e hoi illi p̄ que
 fit scandalū. tūc talis ab adulatorib; hui
 us mūdi hypocrita noīaf. **T**ertio ma
 turitas. id ē ernsth' abstickheit oder d' app
 ferkeit. s. cū mature incedit quis in ver
 bis z factis timēs leuitatem mētis ostē
 dere: tūc talis maturitas amaritudo vo
 cat. id est surgesch. **Q**uarto q̄s de
 uotōis. s. cū quis nititur expellere extra
 neas occupatōes: z deo tranq̄llum z q̄e
 tum cor offerre: tūc talis q̄s deuotōis
 p̄gricia noīatur. **Q**uinto simplicitas
 scz cū quis fm̄ p̄phetam in simplicitate
 cordis querit deū. z fm̄ dicitū xp̄i studet
 simplicitatem colūbe ostēdere: tūc talis
 simplicitas stulticia noīatur. z talis ab
 huius mūdi amatozib; deridet. **U**nde
 Johis. xij. **D**eridetur iusti simplicitas
Sexto timor dē litigiosa p̄scia noīa
 tur. s. cum q̄s deū p̄re ocul' habet in ver
 bis z in factis timēs deū offendere. talis
 nō d̄r timorosus h' erroneus in p̄scitia.
S **S**eptimo fugere publicā z malā so
 cietatem singularitas noīatur. vt cū q̄s
 vult sibi cauere a mala societate: aduer
 tēs illud dicitū p̄phete. **C**ū scō scūs eris
 et cū puerfo puerteris: tūc talis singula
 rit' z d̄spectoz noīaf. **O**ctauo si q̄s in

Vera est
 10 fustur
 et qz vtrūq;
 mulieris nūq;
 n' v' p̄sanat'

Alidam qrit z exigit: tñc talis imparies z
 austerus noiatur. Nono si qñs grām ho
 minū haber: tñc adulator noiatur. **De**
 cio si qñs informatōi z correctōi pxiimi in
 rēdit: tñc psumptuosus dī. **H. C. Qui**
 cū peccatū alienū est recursus. Et sunt il
 li in hoc rei qui tñent malefactores z ad
 quos habēt recursus. Verbi grā. aliqñs
 furat z habet apud quē furtū abscondat
 vel rapinā, vel cū quis tuet malefactorē
 nō pmittendo fieri de ipō iustū iudiciū
 et multa hmōi. Ergo si potēs es z in ca
 stro tueris raptōres cū rapinis: re^o eris
 oīm peccōz illorū. certe nō eēt tot raptō
 res si nō haberēt tutores. Et de eisdem
 pquerit dñs p **Esā. iij.** Et rapina pau
 perū in domo uestra. Itē si tu es recep
 tor hospitū z recipis in domū tuā hoīes
 nō timētes deū z amministras eis ciba
 ria illicita. vt in. xl. lacticiā cū als sunt
 sani z fortes: z pnt vtī cibo qdragesima
 li. z cū bñ haberes eis amministrare abū
 qdragesimalē: h ppter lucrū amminstras
 eis abū illicitū: tñc pnceps eris illorum
 peccatorū. Sed dicerēs. videāt ipī qd
 ad me. Rñdeo q ex charitate dei z pxi
 mi obligamur pmouere pxiimū in his
 q sunt saluz z nō amministrare eis occasi
 onem peccādi. Itē si pncerna es z hos
 pitio recipis lusoies. blasphematores. le
 mones q cum meretricibz peccāt q nō sñz
 legitime vxores eorū. z hoc facis ppter
 lucrū tpale: reus eris oīm malorū. Itē
 paterfamilias q tenet famulū z ancillā
 simul peccātes in domo sua: re^o erit illi
 us peccati. Breuiter qquid pmittitur
 in domo tua qd est dñi ab his qñs hos
 pitio recipis scienter: re^o eris oīm malo
 rū illoz. z tales receptores sunt sicut scu
 ra ptegētes eos malefactores. de qbus
 dicit ps. Et scura pburet igni. **I. Se**
 ptum peccatū alienū est participatio in
 peccis alienis. videlicet cū qñs ptem habz
 in lucro peccati. z psequēs ptem habe
 bit in pena. vt q sciēter emūt rapinā vel
 furtū: vel inde comedūt vel bibūt. tales

tenent ad restitutōem in qntū de his in
 iustis vsi sunt. etiam si sex vel octo come
 dissent vnā aucā furatā: qlibet restitutō
 teneret ptem suā quātū ad eum puenit.
Sitr intelligendū est de his q a iudeis
 dona z munuscula recipiūt q ab alijs p
 vsuram receperūt. z tales tenent restitui
 ere: nō ipsis iudeis. h ipsis a qbus ipi p
 vsuram receperūt si habeant noticiā il
 loz. Sinaūt: tunc fm pñsiliū pñsessoris
 debēt dare paupibus. Idē dicendū
 est de lusoibz z de his q bona p ludū ac
 qñsita recipiūt. quā oīes tales tenentur
 satisfacere fm pñsiliū prudentis pñsessoris.
 ergo nullus debet cū lusoibz bibere
 vel comedere. nec denarios illos qñs ad
 lumē ponūt reape. sicut qñ pburuntur
 lūia pro vno denario tñc recipiūt quat
 tuoz. z tales tenent ad restitutōem fm
 pñsiliū confessoris. Itē iudices z rei
 publice pudentes q permittūt panem
 et vinum minorari p pecunia. z aliū qñ
 plurimū q participat quocūqz mō sciē
 ter in lucro peccati. vt vxores z pueri in
 iusta sciēter hereditātes. vñ tam vxores
 qñ filij sacerdotum helis simul a rege cō
 busti sunt. vt legit in **Dasi. ca. xiiij. Itē**
C. Septimū est: cū qñ mutus est in pec
 cato qd corripit z repñdendū tenet. **Uñ**
 quibus deus pñsilit subditos. vt pñsitis
 et pñsibus familias tenent vt subditos
 et filios corripiant. put expedire vident
 p loco z tempore: ne vna cum ipis pere
 ant. **Unde** legit de sacerdote **Heli. i.**
Regū. iij. qui nō correxit filios suos inf
 que agētes: vel qui tacuit: vel qui tepit
 de correxit pñsitus est hīc p mortem tē
 poralem. qz fractis ceruicibus cadēs de
 sella retrosum expirauit. z si est in infer
 no nō inuenimus aliam causā nisi q si
 lios suos nō correxit vt debuit. propter
 qd dñs euz subitanea morte interfecit.
Uñ cū filij a parētibz: z laici a pñsitis su
 is repñdunt: neqñ ipsi vel subditi in
 dignari debēt. nā ad hoc tenēt: als dā
 narent cū ipis. vñ **Ezech. iij.** Si dicēte

De peccatis

me ad impium morte moriens: scilicet per tua
supbia: auaritia: luxuria: etc. et tu non an-
nunciaueris eis: neque locutus fueris ut a-
uertat a via sua impia et uiuat: ipse impi-
us iniquitate sua morietur: sanguinem eius
de manu tua requiram. **O**ia peccata que prela-
ti possunt corripere non corriguntur ipsis imputa-
buntur: et per eiusdem anabuntur: Ergo sap. 3.
Iudicium durissimum fiet his que presunt. **I**te
si confessor dure confiteretur redarguit propterea
non debet indignari: quia tenet. Et confessor
potius debet duo bene expedire quam decem
negligenter. **Q**uia non est redditur rationem de
numero confitentium. ut paucos uel multos
audiuerit. sed quilibet eos expeditur. Si autem con-
fessor propter lucrum tale negligenter expe-
dit sibi confitentes: grauiter peccat. quia secundum
doctores que aliquando scienter absoluit que
coram deo probabilitate scit non esse absolutum: ipso
facto peccat mortaliter. **U**ideant ergo confesso-
res quando absoluunt populos homines que non
intendunt suam supbiam dimittere: imo ipso
facto intendunt suam supbiam inuestimenter pon-
positis: et in scissuras. et sic de aliis peccatorum
bus. que intendunt probabilia signa que non habent
firmam propositam abstinendi a peccatis ut for-
nicarij. et publici adulteri: que meretrices et
cubinas secum in domo tenent: nec eas a se
amouere intendunt. **S**icut uisurarij et ludo-
res que non sunt parati ad restituendum secundum eum
solum confessoris. **S**icut et supbi chorizantes
et torneamenta exercetes. que habent illa orna-
menta in quibus peccauerunt. Et hoc est euidens si-
gnum. que tales non intendunt firmiter dimittere.
Quia si ita intenderent: resignarent talia orna-
menta quebus non utuntur: nisi ad peccandum.
Tunc in futuro opteret eos sibi alia orna-
menta supbie propare ubi fortassis superbia et
procositas talium comparatione eos a peccato
retraheret. **S**icut illi supbi que habent mag-
na capucia. unum de quibus uel sex uel natus. et
logas scissuras in capucis et tunicis. et
dunt puella que habent magna crinalia in quibus
chorizauerunt. et sic de aliis. **Q**uia **O**cta-
uum peccatum alienum non obstat peccatis. Et hoc
spectat ad platos et presidentes. **U**bi uos p-

lati et domini que subditos uestris non coher-
cetis. sed dimittitis eos inferre damnum
pauperibus pullos. aseres. anetas. pecco-
ra auferre. fruges eorum equis uestris in pa-
bulum graminare. fructus horum et uine-
arum furari et ut accipe. paupes uitupera-
re. percutere. ledere. irridere et male tractare
et homini. et non prohibetis: uos damnabi-
mini. **U**bi **E**zech. xiiij. dicit dominus prelati.
Non ascendistis ex aduerso: nec posuistis
uos murum pro domo israel ut staretis in
domo domini. omnes enim rectores ad hoc sta-
tuti sunt: que unusquisque terram sibi subiectam
in pace teneat. Et si forte ipse rector et p-
latus non spoliat subditos: tamen non resistit
spoliantibus. Et si esset in terra ita ampla si-
cut ultra mare iordanis peccatorum que sunt in
ea per raptos que resistere posset princeps
est. et de omnibus his redditurus est deo ratio-
nem. **I**te uos patres familias si filij ue-
stri uel familia mala perpetrant damna in-
ferendo proximis. et si eos per posse non emen-
datis: et si multa bona opera facietis ieiunando.
orando. uigilando. elemosynas dando.
et homini. eo minus non damnaremini.
Lur putatis que deus presulerit homines homi-
num quid ad honorem istorum et deiectionem illorum.
Non: sed unusquisque potestatem ad hoc a deo
accepit ut malum secundum vires prohibeat. et suos
subditos ab incursum malorum defendat.
Ubi si presidentes possunt prohibere ma-
la et non faciunt damnabuntur. **I**te uos domini
et domine qui permititis filios uestris turpia
proba loquuntur mala perpetrare opera. et ridetis
et non prohibetis. et uos uiri familia uestris
et uos iudices et potentes subditos uestris
si impedire poteritis talia mala. et si aliter
uod peccatum non habetis quam illud solum
damnabimini. **H**oc merito facere debe-
ret et aduertere isti prelati et presidentes qui
de sua potentia et dignitate nesciunt nisi
gloriarum: tota die occupando se in tor-
neamentis. hastiludis. uenationibus.
potationibus. ludis taxillarum. et sic de
aliis multis mundi uanitatibus. nisi
vero uel raro se occupantes circa pau-

pez: viduaz: clericoz: orphanoz. religi
osoꝝ: hmoi iudicia. cuꝝ tñ nulla alia de
causa vt pmissu e: ds eis ptateꝝ tulerit:
nisi p tuitoe eccleꝝ paupm **Uñ** dꝝ **Lu**
meri. 25. q pncipes ex iussu dei stꝝ suspē
si p pccō ppli. **Uñ** dixit dñs ad moyse
Tolle cūctos ppli pncipes: z suspende
eosꝝ solē i patibulo **Et** h̄ iō fm glo. qz
fuerūt auctores pccī illiꝝ ppli. vñ qz n̄ p/
hibuerūt **¶** Nonū pccm alienū eñ
manifestaē pcca hoĩz ad corrigēdū z ad
emēdā dū vt qñqꝝ scit pccm alteriꝝ z eñ
nō auisatꝝ p̄munit siue i corpē siue i aia
aut in rebꝝ: cū tñ bene possit illuz p̄mu
nire: reus erit si h̄ non fecerit. **Sic** si scī/
res aliquē peccareꝝ posses h̄ māifestare
q impedireꝝ z emēdareꝝ: si non faceres
reus esses. **Itē** si scīs rē furatā circa ali/
quē iniuste detēta: z non vis dño rei pu
blicaē: vt sic suam rē rebabere possit. cū
tñ h̄ cōmodeꝝ litate posses. reꝝ erꝝ coraz
deo in illo pccō. **Et** si vnꝝ inferret dam
nū p̄tio i p̄to siue i agro: siue i h̄oreo: et
si p̄clamaēs eundē: tūc tal sic p̄clamatꝝ
cessaret a dāno iheredo. z nolles h̄ face
p̄pter charitatē p̄ximī i subsidū dño rei
tūc reꝝ eēs corā dō **Itē** si q̄s vellz aliquē
iniuste capē: z tu bono mō posses illum
p̄munire: z nō faceres: reꝝ eēs. **Itē** cū vi
deres aliquē occulte peccareꝝ z posses hoc
māifestare illi q̄ posses p̄deserz emēdā
ne iste itez peccaret: z nolles ea facere. z
sic dissimulares: tūc eēs p̄iceps illiꝝ cri
mīs. **Sz** aliq̄ dicit cū aliq̄ iniusta fieri
vidēt qd hoc p̄tinet ad me: **Rñ** deo ill
Ex p̄cepto fraterne charitatis q̄libet te
net p̄uentē p̄ictz sui p̄ximī z corp̄s z aīe
cū h̄ cōmode p̄t. **Ex** p̄lū: si videres cecū
trāsire erga foueā: z n̄ p̄munires eū: ho/
micida illiꝝ esses corā dō: si i foueā cade
ret. z si sic moreret **Itē** cū i synodo p̄cipi
tur oibꝝ i eadē prochia existētibꝝ vt māi
festaret crimīa publica ad corrigēdū ea
Qd qdā n̄ curāt. z iō seip̄os miserabilē
dānat. **Sz** qñqꝝ causa. p̄sa guiniratꝝ vñ fa
miliaritatis. vel cā lucritū p̄deret pccm

quod p̄dendū eēt: fm iura symontā cō
mitteret z gūiter peccarꝝ. **Et** q̄cunqꝝ scē
ret hereticū vel phronissam z nō p̄derz
mortaliter peccaret. qz meliꝝ esset tales
corruptores fidei p̄dere p̄latis eccle: q̄
valde diu in pane z aq̄ ieiunare.

¶ **Explicit** tractatus de nouem peccat
is alienis.

¶ **Incipit** tractatꝝ de vij. pccīs mortas
libꝝ. **Et** p̄mo de pccō mortali in cōi.

Pccatū cum

p̄summatū fuēit gñat moz
tē. **Jaco. i.** **Hoc** intelligit
de q̄libet pccō mortali **¶**

¶ **Pro** q̄ sciendū q̄ pccm mortale p̄mit
tit̄ q̄tuor mōis. **Primo** qñ nesūt se face
re p̄tra p̄ceptū dei. vel p̄ceptū p̄lati vñ
eccle. vel aliq̄d viciū de septē vicijs capē
ralibꝝ. **Et** in hoc ignorātia non excusat
hoiem vsūm rōis h̄ntem. vñ **Aug.** de
grā z libero arbī. **Ideo** diuina p̄cepta
data sunt: vt excusatio de ignorātia nō
haberet. **Sic** de p̄ceptis eccle z p̄latoꝝ
rū intelligit. qz p̄ceptū p̄lati dꝝ p̄ceptū
dei. **In** signū huiꝝ x̄ps dicit in euāgelio
Qui vos audit me audit zc. **Ergo** p̄la
tis obediendū est rāq̄ dño iesu x̄po: ma
xime in his in q̄bus tenemur eis obedē
re. sicut qñ sub p̄cepto p̄cipiūt ieiunare
vel festa scōꝝ celebrare. z sic de alijs **Er**
go q̄cunqꝝ sine causa z necitate scēter z
ex p̄ceptu p̄tra h̄mōi p̄ceptū p̄lati vel ec
clesie fecerit peccat mortaliter. **¶** **Querē**
tur vtrū aliq̄ ignorātia possit hoiem ex
cusare de peccato: **Respondeꝝ** q̄ est tri
plex ignorātia. **Prima** inuincibil. z ista
est duplex. s. innata vt in puerz z in amē
tibꝝ adultis: q̄ nūqꝝ vsūm rōis habue
rūt. **Alia** ex casu. vt in adultis q̄ h̄nt rō
nem. z postmodū qñqꝝ incidūt in amen
tiam p̄pter debilitatē capitis vel p̄t̄ nī
miam abstinentiā vel de alijs causis. et
talis ignorātia inuincibil̄ excusat a pec
cato mortali. **Uñ** **Aresto. iij. Eth. 3g**